

Νεοελληνικοί διάλογοι

Αντώνης Παπαγιάννης
Πνευμονολόγος

Ορισμός

Διάλογος: συζήτηση, ανάμεσα σε δυο συνήθως πρόσωπα ή ομάδες ανθρώπων, κατά την οποία καθένας από τους συνομιλητές παίρνει εναλλάξ το λόγο για να διατυπώσει, με σχετική συντομία, την άποψή του επάνω σε κάποιο θέμα (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, ΑΠΘ).

Από τον ορισμό αυτό προκύπτουν οι **βασικοί όροι και προϋποθέσεις** διεξαγωγής ενός διαλόγου, που είναι: συνομιλητές, θέμα διαλόγου και καλοπροαίρετη ανταλλαγή απόψεων, με **σκοπούς** την εύρεση κοινού τόπου, την προσέγγιση των απόψεων και τη συναγωγή συμπερασμάτων ή τη λήψη αποφάσεων για περαιτέρω ενέργεια.

Τι ΔΕΝ είναι διάλογος

- **Ο μονόλογος:** ένας μόνο ομιλητής, που μιλάει (από βήματος, ραδιοφώνου ή τηλεόρασης) χωρίς αντίλογο ή εναλλακτική άποψη, δεν κάνει διάλογο, εκτός αν η ομιλία του εντάσσεται σε μια σειρά ομιλιών.
- **Παραλλαγή του παραπάνω:** ο παρουσιαστής μιας εκπομπής που δίνει τον λόγο στους ακροατές ή θεατές του, αλλά, μόλις ακούσει αντίλογο ή διαφορετική άποψη, διακόπτει τον ομιλούντα είτε δίνοντας τον λόγο στον επόμενο συνομιλητή (χωρίς να απαντήσει) είτε χαρακτηρίζοντας με ειρωνεία, απαξίωση ή ύβρη («φασίστας», «ρατσιστής» κ.τ.λ.) τον συνομιλητή του. Είναι βασικό ιδεώδες της δημοκρατίας – και ειδοποιός διαφορά της από τα κάθε είδους αυταρχικά καθεστάτα – η δυνατότητα διαλόγου ακόμη και με ακραία στοιχεία, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι ασπάζεται ή επικροτεί κανείς τις απόψεις τους.
- **Οι παράλληλοι μονόλογοι:** πασίγνωστο (αλλά δύσπεπτο και απεχθές) φρούτο

στις τηλεοπτικές κυρίως παρουσιάσεις, όπου δυο ή περισσότερα άτομα επιμένουν να μιλούν χωρίς να δίνουν σημασία στο τι λένε ή αν οι άλλοι τους ακούνε. Αυτό βέβαια οφείλεται στο γεγονός ότι ένας τέτοιος «διάλογος» δεν γίνεται για την εύρεση κοινού τόπου ή τη λήψη αποφάσεων, αλλά για την ιδεολογική αντιπαράθεση και μόνο, χωρίς να ενδιαφέρει η έκβαση. Ο «διάλογος» αυτός μπορεί να ικανοποιεί τον ναρκισσισμό του κάθε ομιλητή, ακόμη και τον φανατισμό του οπαδού (που εκδηλώνεται με σχόλια του τύπου «Καλά του τα 'πε!», «Τον κόλλησε στον τόιχο!» και άλλα παρόμοια), δεν φέρνει όμως κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Από τη σκοπιά αυτή είναι τελείως άχρηστος.

- **Το “debate”:** Η ραδιοτηλεοπτική μονομαχία δυο ή περισσότερων «αντιπάλων», υπό τη διεύθυνση ενός συντονιστή δημοσιογράφου, αποτελεί σχετικά πρόσφατο φαινόμενο στον πολιτικό χώρο, ιδίως σε προεκλογικές περιόδους. Σκοπός της είναι η ανάδειξη ενός «νικητή», με λίγο πιο οριοθετημένο και «πολιτικά ορθό» τρόπο από εκείνο των παραλλήλων μονολόγων. Εφόσον δεν αποβλέπει στην ανεύρεση κοινού τόπου και συμφωνίας, αλλά στην κατάρχηση του αντιπάλου και τη «νίκη στα σημεία» των εντυπώσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί διάλογος με την έννοια που θα τον θέλαμε. Όταν μάλιστα γίνεται υπό την εκβιαστική καταπίεση του χρονομέτρου, τότε θυμίζει περισσότερο τηλεοπτικό παιχνίδι γνώσεων («Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;») ή αγώνα ρητορικής τέχνης και όχι παραγωγική συζήτηση. [Αν θέλουμε να δώσουμε λίγο πιο κυνικές προεκτάσεις στη συζήτηση, ίσως περισσότερο κερδισμένοι βγαίνουν οι δημοσιογράφοι, που βρίσκουν ευκαιρία να ανεβά-

σουν τις μετοχές τους έναντι των πολιτικών και να τους έχουν αργότερα στο χέρι].

Τι δεν προάγει τον διάλογο

- Η άρνηση συμμετοχής («Εμείς δεν συζητούμε με σας!») ή η αποχώρηση από τον διάλογο πριν αυτός καλά-καλά αρχίσει.
- Η ιδεολογική ή ταξική πόλωση (άκουσα κάποτε στο ραδιόφωνο εκλεγμένο κοινοβουλευτικό στέλεχος της αριστεράς να διακηρύττει ότι «τα ταξικά προβλήματα δεν λύνονται με διάλογο αλλά με αγώνες». Αν είναι έτσι, για ποιο λόγο άραγε εκλέχθηκε στη Βουλή;).
- Η περιφρόνηση και απαξίωση των απόψεων των άλλων (θυμηθείτε το ιστορικό απόφθεγμα «Δεν δικαιούσθε διά να ομιλείτε!»).
- Η κάθε είδους εκβιαστική τακτική (ας με συγχωρήσουν όσοι αρέσκονται στα συναφή «μη ολυμπιακά» αθλήματα, αλλά η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις κάθε είδους απεργίες, αποχές, καταλήψεις, παρεμποδίσεις συγκοινωνιών, αποκλεισμούς δρόμων κ.τ.λ.). (Για να μην παρεξηγηθώ, διευκρινίζω: αν το κράτος ή ένας εργοδότης έλεγε στους υπαλλήλους του: «Σας απολύω πρώτα όλους, και ελάτε μετά να συζητήσουμε τους όρους εργασίας σας», θα βρισκόταν στον ίδιο ρόλο του εκβιαστή).

Τι ευνοεί τον διάλογο

- Η επίγνωση των ορίων μας (κανείς δεν κατέχει ούτε όλη την αλήθεια ούτε τη μόνη αλήθεια).
- Η επίγνωση της θέσης μας. Είτε μας αρέσει είτε όχι, σε μια δημοκρατική κοινωνία κάποιοι είναι υπουργοί, διευθυντές, καθηγητές, προϊστάμενοι κ.τ.λ. και κάποιοι είναι πολίτες, υπάλληλοι, φοιτητές, υφιστάμενοι κ.τ.λ. Αυτό δεν σημαίνει ανισότητα. Ωστόσο τα καθήκοντα, οι υποχρεώσεις, η εμπειρία και ο βαθμός ευθύνης του κάθε

συνομιλητή είναι διαφορετικά. Για να πάρουμε ένα καθημερινό και πολύ πρόχειρο παράδειγμα, ένας εργαζόμενος ή μια κοινωνική ομάδα μπορεί να ενδιαφέρεται μόνο για άμεση αύξηση αποδοχών, χωρίς να σκέφτεται από πού μπορεί να προέλθουν τα χρήματα, κάτι που αποτελεί βασική προτεραιότητα για έναν υπουργό, ο οποίος πρέπει να ζυγίσει αυτά που μπορεί ή δεν μπορεί να δώσει σε κάθε κοινωνική ομάδα χωρίς δυσβάστακτες συνέπειες για το σύνολο.

- Η ευγένεια και ο πολιτισμός στη συμπεριφορά.
- Ο σεβασμός των συνομιλητών.
- Η ειλικρινής επιθυμία για βελτίωση των πραγμάτων που συζητούμε (και όχι για προαγωγή των κομματικών ή συνδικαλιστικών μας φιλοδοξιών).
- Η ρεαλιστική επίγνωση της παρούσας πραγματικότητας.

Επίλογος

Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον (και σίγουρα αποκαλυπτικό) να αξιολογούμε κάθε «διάλογο» που μας προσφέρεται είτε στην καθημερινή δημόσια ζωή (π.χ., Κοινοβούλιο) είτε στα ΜΜΕ με τα κριτήρια που θέσαμε παραπάνω:

- Ποιο είναι το βασικό θέμα και οι επιμέρους πτυχές του;
- Ποιοι το συζητούν και με ποιο πνεύμα;
- Γίνεται πολιτισμένη ανταλλαγή απόψεων με δημιουργικό σκοπό ή απλώς ιδεολογική διεκκυστίνδα από αμετάπειστους μονομάχους;
- Υπάρχει διάθεση αμοιβαίας προσέγγισης και εξεύρεσης αποδεκτών λύσεων για βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης;

Αν οι παραπάνω προϋποθέσεις απουσιάζουν, κάθε καλόπιστος και στοιχειωδώς υποψιασμένος ακροατής δικαιούται να αμφιβάλει για τις προθέσεις και την ειλικρίνεια των συνομιλητών και να αλλάξει εγκαίρως κανάλι, μια και το «έργο» αυτό σίγουρα το έχει ξαναδεί πολλές φορές.